

“Feriți-vă să aveți dreptate prea repede, prea devreme - ca să aveți la ce visa” (Nichita Stănescu)

ianuarie 2013
anul IV
nr. 1 (34)

LitArt

Se distribuie
GRATUIT.

Publicație lunară de cultură. Apare la Târgu-Mureș sub egida onorifică a filialei locale a Uniunii Scriitorilor. ISSN: 2067 - 5240

Calitatea de martor

Am preluat premeditat ca titlu pentru acest text titlul cărții de eseuri a Anei Blandiana pentru că această sintagmă, „calitatea de martor”, mi se pare că desemnează cel mai bine finalitățile, tectonica, scriitura și felul de a fi al poeziei lui Mircea Dinescu, o poezie care își trage sevele din relieful contorsionat și policrom al

Iulian BOLDEA

spațiului balcanic, în care contrariile se împacă molcom, iar exuberanța vorbei nu este concurată decât de verva unei gândiri în continuă ebuliție. Nicolae Manolescu sesizează, în *Istoria critică a literaturii române*, două vârste ale poeziei lui Dinescu, una provenind dintr-un amestec de „vitalitate a simțurilor și de predispoziție elegiacă”, cealaltă caracterizată prin „negativism, revoltă și, în general, prin orientarea întregă a poeziei spre realitățile lumii moderne, cu tehnologia ei apăsătoare, cu o natură aproape distrusă de proliferarea civilizației materiale”, dar și printr-o expresie care „s-a radicalizat până la a sugera că poetul însuși nu se mai poate lua pe sine în serios”. Pentru Eugen Simion, Mircea Dinescu e un poet ce “reabilitează elegia sentimentală, introduce biografia în poezie, deschide imaginația lirică spre social și comentează, în stil când grav, când aluziv și sarcastic, istoria care îl asumă”. Isarlık-ul lui Mircea Dinescu este un peisaj al contrastelor conciliante și al freneziei senzoriale, al mirajului de o clipă și al realului de o materialitate copleșitoare. *Martor la porțile Orientului* este tocmai o astfel de poezie în care se presimt aromele, formele și culorile îmbătătoare ale Orientului, cu prisosul lor extatic, cu lipsa de măsură în (Continuarea în pagina 2)

PREMIILE UNIUNII SCRITORILOR FILIALA TÂRGU-MUREȘ

Sâmbătă, 22 decembrie 2012, începând cu ora 11.00, în sala „Club 30” a Cinematografului târgumureșean ARTA, a avut loc GALA PREMIILOR LITERARE 2012, manifestare organizată de Uniunea Scriitorilor din România – Filiala Mureș, în parteneriat cu Primăria Municipiului Târgu-Mureș.

Juriul desemnat, constituit din scriitorii: **Cornel Moraru** – președinte, **Al. Cistelean** și **Zeno Ghițulescu** – membri, a decis premiile următoarelor cărți și autori: **Premiul pentru poezie: Ioan GĂBUDEAN**, pentru volumul **60 de ani de singurătate**, Editura Ardealul, Târgu-Mureș, 2011; **Premiul pentru critică și istorie literară: Iulian BOLDEA**, pentru volumele: **De la modernism la postmodernism și Critici români contemporani**, Editura Universității „Petru Maior”, 2011; **Premiul pentru eseul: Eugeniu NISTOR**, pentru volumul **Elemente de retorică și argumentare**, Editura Universității „Petru Maior”, 2011; **Premiul pentru publicistică: Viorel MUREȘAN**, pentru volumul **Colecția de călimări**, Editura „Caiete silvane”, Zalău, 2011.

Poetul Ioan Găbudean primind din partea juriului premiului pentru poezie pentru volumul “60 de ani de singurătate”

De asemenea, juriul a mai hotărât acordarea unor diplome speciale, astfel: domnului primar al Municipiului Târgu-Mureș, **Dr. Dorin FLOREA** – **diploma de onoare**, pentru sprijinul constant acordat promovării valorilor literare mureșene, și scriitorilor **Lazăr LĂDARIU** și **Aurel HANCU** – **diplome de excelență**, pentru întreaga lor activitate consacrată literaturii.

Tot cu acest prilej, dl. **Cornel Moraru**, președintele în exercițiu al Filialei, le-a făcut cunoscute celor prezenți discuțiile și hotărârile luate de către Comitetul Director și, respectiv, ConsiliulUSR, care au avut loc la Alba Iulia, în 15 decembrie – în cadrul cărora au fost validați noi membri stagieri de la toate filialele din țară, între care și de la Filiala Târgu-Mureș. Așadar, au fost salutați noii membri ai Filialei Târgu-Mureș: **Veronica Știr** (traducătoare, Bistrița), **Dana Ligia Ilin** (traducătoare, Sighișoara), **Marius Pașcan** (poet, Târgu-Mureș), **Borșodi Laszlo** (poet, Miercurea-Ciuc).

Au fost prezenți, de asemenea, la această reuniune, în afara celor menționați mai sus, scriitorii târgumureșeni: **Ion Ilie Mileșan**, **Soril Miavoe**, **Ion Dumbravă**, **Kocsis Francisko**, **Nicoleta Sălcudeanu**, **Ana-Maria Crișan**, **Constantin Nicușan**, **Adrian Armand Giurgea**, dar și scriitorii din alte localități, din județul Mureș și din țară – membri ai USR, Filiala Târgu-Mureș, precum: **Emil Dreptate** și **Victor Știr**, din Bistrița, **Ioan Veza**, din Mediaș, **Aurel Hancu**, din Târnăveni, și **Mariana Gorczika**, din Sighișoara.

Manifestarea s-a încheiat cu o agapă la care au participat toți cei prezenți la această reuniune festivă.

Interviu:

Georgiana Ghergu despre “Poveste irlandeză”

Pag. 4

Poezie:

Traian Vasilcău și Gabriela BIRIȘ

Pag. 3

Cronică de carte:

Un poet și “singurătățile” sale

Pag. 7

MAMŪ - 35 de ani de la prima manifestare

Peste 70 de artiști din Ungaria, România, Germania, Austria sau Olanda, membri ai Asociației Culturale MAMŪ, creată acum 35 de ani la Târgu-Mureș, au revenit în oraș cu nu mai puțin de 140 de lucrări. Sub titlul “Timp-dependențe”, expoziția care va mai fi prezentată la Sfântu Gheorghe și la Veszprem, în Ungaria aduce în fața publicului iubitor de artă picturi, sculpturi, fotografii, instalații, lucrări video, grafică și, de asemenea, lucrări care îmbină mai multe genuri și tehnici.

Fotografii de la vernisaj și detalii despre ceea ce înseamnă MAMŪ în cultura mureșeană, într-un text semnat Mana Bucur, în pagina 5.

Lala

de Mediana STAN

„liiiiic-squiiiiic, iic-squiiiiic!”

Veverița stătea pe acoperișul casei pe care se revărsau crengile copacilor, lângă hornul care arăta ca și cum ar fi fost clădit din cuburi care căzuseră, și cânta ceasuri întregi la vioara ei supusă și tocită făcând-o să scoată aceleași două sunete stridente, care păreau mai degrabă țipetele unei vietăți decât sunetele unei viori.

Casa era în culori șterse, dar avea o formă plăcută, care îți spunea că în ea locuiesc copii sau au locuit copii. Chiar și fațada ei învechită se armoniza cu pădurea care o înconjură iar acoperișul era din țigle invadate de licheni. Veverița, pe numele ei Lala, cum o botezaseră copiii, intrase în casă pe fereastra unei camere de la subsol, care era a unuia dintre ei. Scoțocise printre lucruri și găsisse într-un dulap o vioară micuță ca de jucărie pe care copilul acela, un băiețel care cântase foarte de timpuriu la vioară, o primise ca trofeu. Părinții îi aleseseră camera de la subsol crezând că sunetele se vor estompa și nu-i vor deranja pe ceilalți doi frați mai mici, dar de acolo ele se risipeau uniform și păreau că ies din toate zidurile, ca și cum casa în sine ar fi cântat.

Când apăruse Lala, băiețelul era deja mare. Veverița întâi fugise cu vioara și se ascunsese cu ea într-o scorbura din pădure. Timp de câteva zile o sucise pe toate părțile încercând să cânte, uitând de apă sau de mâncare. Iar într-o după-amiază a sărit pe fereastră, cu vioara într-o labă și arcușul în alta, chiar pe masa băiatului, în timp ce el scria. Băiatul i-a zămbit și a servit-o cu alune pe musafira cea roșcată, înveselit de coada ei ca țepii castanelor. I-a cântat la vioară iar veverița i-a cântat și ea ce învățase singură, în pădure. Apoi Lala l-a vizitat aproape în fiecare zi și exersau împreună.

Cei doi frați mai mici, în hainele mai largi rămase de la fratele mai mare, răsăreau în pragul ușii ținându-se de mână și ascultau strângându-se unul în altul. Ei nu aveau urechea lui ageră, capabilă să distingă orice sunet, cât de slab, nici mâna lui care făcea arcușul să lunece atât de iute pe coarde. Pentru ei fratele cel mare era o făptură de basm, la fel ca pădurea care se adâncea plină de taine în spatele casei. De aceea nici nu se mirau de Lala așa cum ar fi făcut alți copii.

În scurt timp, Lala a învățat să cânte. Oamenii locului nu știau aceste amănunte, lor li se părea că veverița trăia printre ei dintotdeauna și îi spuneau și ei Lala. Se obișnuiseră cu cântecele și cu sunetele ei care veneau fie din casă fie din pădure.

După câțiva ani, familia a trebuit să abandoneze locuința și să plece. Lala a rămas stăpână în toată casa în care se strecura pe aceeași fereastră de la subsol. Concertele ei erau frumoase dar jalnice. Iar în ultimul timp, veverița cânta oribil, încât te întrebai cum de putea să-și suporte propriile sunete. Se oprea să cânte pe câte un acoperiș iar oamenii o alungau. Din cauza asta slăbise și devenise ursuză. Blana atârna pe ea iar vioara i se ascundea de tot în corp.

Dar într-o zi au auzit-o pe veveriță cântând minunat la vioară. Nu știau ce s-a întâmplat. Apoi au văzut casa cea abandonată locuită din nou, buruienile smulse, acoperișul refăcut. Erau aceiași locuitori care fuseseră nevoiți să plece și se întorseseră. Acum veverița dă iar concerte în camera de la subsol pe care o împarte cu băiatul violonist sau sus, pe acoperiș, lângă hornul care arată ca și cum ar fi construit din cuburi. Sare dintr-un copac în altul cu vioara lucioasă ca o castană într-o labă și arcușul în alta iar cei ai casei o iubesc.

Prietenul ei este profesor de muzică la o școală din apropiere. Uneori, iarna, veverița i se cuibărește sub paltonul îmblănit și cântă. Băiatul merge pe stradă cu mâinile în buzunare, sunând ca o vioară în timp ce haina umflată la piept se mișcă ușor. Numai cei care nu-l cunosc îl mai întreabă: „Ce ai acolo?” iar el răspunde cu un zâmbet larg: „O veveriță violonistă!” Își scoate mâinile din buzunare, face câteva gesturi pe ritm, apoi îl ia de braț pe amicul curios și îl conduce în pași de dans.

Calitatea de martor

(Urmare din pagina 1)

toate și, mai ales, cu amoralitatea atotprezentă. Viziunea lirică este configurată aici din aglomerări de forme și alcătuirii trupești, din acumulări de senzații și imagini de o deconcertantă concretețe. Foamea de concret se întretaie, însă, cu o la fel de irepresibilă înclinație spre lumea fără contururi ferme a iluziei perpetue. Simțul gravității și instinctul ludic sunt cele două instanțe care prezidează arhitectura acestui poem dominat de aromele seducției și de reculul sceptic în fața unei lumi părelnice. O temă privilegiată a acestei poezii este și cea a livrescului; poetul resimte cu fervoare și supliciu presiunea literaturii. De fapt, mirajul acestei lumi balcanice, pitorești și policrome în desenul ei tragic și comic totodată este întreținut de iluziile literaturii, de umbra unui trecut filtrat prin retortele amăgitoare ale spiritului ludic și livresc. Dacă în primele două strofe poetul transcrie, în cerneala abundentă și multiformă a fanteziei sale delicat-baroce, o lume cu contururi învălmășite, cu relief sinuos și părelnic, în următoarele două viziunea aceasta exotică a lumii balcanice afundate în mit, atemporală și utopică, se găsește amendată de un prezent ce o neagă, un prezent al istoriei, al desacralizării și concretitudinii lipsite de orice anvergură simbolică. Teroarea istoriei, în opoziție cu transcendența mitică a unui trecut fastuos, sunt antinomiile ce conferă poeziei adâncime semantică și semnificație alegorică. Nu întâmplător, tonul ultimei strofe este melancolic și amar, scepticismul se insinuează treptat, într-o lume ce și-a pierdut profunzimea mitică, iar poetul, „martor

clipei”, se retrage în spațiul reveriei elegiace: „Și-atunci scobit de plâns prin ceața tristă/ cu sângele nu-n vene ci-n batistă/ cotii și eu, simțindu-mă-nadins/ (Ce hoga? Ce caic? Ce tainic ins?)/ biet martor clipei când mimând tangajul/ tabloul își vomită peisajul”.

Căderea într-o istorie cu sensuri dezafectate este echivalentă cu o traumă ontică și cu o culpă neștiută, ce se cere expiată. Duplicitatea, minciuna, teroarea, mutilarea individualității, falsul și dogmatismul, acestea sunt tarele lumii comuniste pe care poetul nu ezită să le numească simbolic, să le traducă în metafore insurgente. Protestul aluziv, ironia ascunsă, sarcasmul travestit sunt prefăcute acum în revoltă și insurgență; versul are acum bătaie directă, metaforele și imaginile poetice traduc în mod deschis atitudinea de reacție vehementă la adresa unei realități degradate, ce s-a preschimbat într-un bălci infam, în care valorile și-au dereglat funcționalitatea, iar aparența ia locul esenței, într-un fel de cabotinism al istoriei isterizate. Poetul percepe istoria ca stagnare, ca încremenire în proiect, ca eleatism în care individualitățile se pierd, personalitatea umană este anonimată, iar destinul colectiv sau acela al ființei private se găsește sub spectrul reificării, al unei mecanici a hazardului imperturbabil. Radicalizarea vocii poetice este incontestabilă aici, iar ieșirea conștiinței lirice din zodia esteticului, și intrarea în zona activismului, a eticului și politicului e ilustrată de aceste versuri alerte, ce trădează urgența și protestul moral, sarcasmul și insurgența față de conformismele de orice fel, față de dogmatism și teroare.

Poezie de tăria alcoolului pur

de Georgeta MOVILĂ, www.cultura.inmures.ro

Ion Mureșan publică rar, dar atunci când o face, poezia sa devine eveniment literar. Mulți dintre cititorii săi avizați consideră cartea *Alcool*, volum publicat în 2011, la Editura Charmides, prima mare carte a acestui deceniu.

Despre semnificațiile alcoolului ca emblemă a celui mai recent volum al poetului clujean s-a vorbit mult în critica literară. Dereglare a simțurilor, autoiluzionare etilică, imagine a delirului existențial, a lipsei coerenței sensurilor sunt doar câteva dintre interpretări.

Paradoxal, beția este surprinsă ca o mască a lucidității („În pahar văd bine și fără ochelari” - Pahar), marile adevăruri având tăria alcoolului pur. Cartea *Alcool* are o concentrație mai mult mistică decât bachică, beția nefiind o simplă dereglare a simțurilor, apropiindu-se de starea de beatitudine care permite omului damnat să întrevadă sclipiri ale redempțiunii.

Cartea *Alcool* este, așadar, o metafizică a cârciumii. Aparițiile epifanice ale îngerilor, bodega-biserică, centru al lumii alcooliciiilor mântuiți sau damnați, scenariile biblice, reconfigurate în spirit neexpressionist, sunt doar câteva din coordonatele unui imaginar de inspirație religioasă (*Fa-*

cerea lumii, Rugăciune, Înviere, Înțoarcerea fiului risipitor). Însuși poetul a declarat că poezia este o experiență mistică, „cea mai tare dovadă a existenței lui Dumnezeu”.

Raportarea la transcendență, însă, este însoțită fie de o stare de spaimă, trăită la modul paroxistic, fie de impulsuni iconoclaste, de o exaltare ironică. Starea de criză, transcriind anxietățile lumii actuale, este omniprezentă în acest volum care tematizează moartea, uitarea, înstrăinarea, dar și speranța iluminării și a mântuirii.

Reprezentativ pentru aceste nuanțe poetice este poemul *Amantul bătrân al tinerei doamne*, din care redăm un fragment sugestiv pentru răsturnarea valorilor, o imagine a lumii pe dos, fragment de o ironie savuroasă, aproape tragică: „Acum, la nici 25 de ani, e o doamnă bătrână:/ pungi negre sub ochi,/ fruntea încrețită, buzele ridate, sâinii căzuți./ Iar eu ce pot să fac dacă ea și-a propus să-mbătrânească și îmbătrânește planificat?/ <<Din multă iubire – zice – în doi ani o să fiu ca și dumneavoastră./ să nu vă mai fie rușine cu mine/ seara la bar!>> Și o fac târfă. Dar și îngerăș.” Contrastul dintre gravitate și burlesc, dintre delicatețe și grotesc, conținut de spiritul ludic incontestabil al

vocii poetice este marca Ion Mureșan prin excelență.

Volumul însumează tensiuni metafizice, dar și revelații spasmatice, din care nu lipsesc accentele mesianice. Dacă ar fi fost un ghid, cartea *Alcool* s-ar fi putut intitula: „Cum să te mântuiești într-o lume potrivnică”, multe dintre poeme fiind mărturii ale divinului în precaritatea materiei, a rădăcinilor Binelui în Rău: „Asta am apucat să văd,/ căci ei, cu Christos în mijlocul lor se înalță la cer,/ iar eu singur, singur, singur pe vecie,/ (...) / singur în laptele dulce al întunericului, / singur sub pământ./ Oh, ce bucurie mare!!! Aceasta este Ziua celei de a doua veniri. Și deodată pleosc./ întunericul scuipă un înger,/ un înger mic, mic,/ un înger sfrijit,/ un înger diabetic,/ un înger albinos,/ ultimul îngerăș recuperator. Care mă înhață de o ureche și mă duce în lumină și eu plâng/ și plâng prin aer/ cu urechea printre degetele îngerășului, plâng că întunericul rămâne singur.”

Lectura cărții *Alcool* se recomandă în doze mari, căci consumul excesiv de poezie nu dăunează grav sănătății, ba dimpotrivă (!).

Poveștile lui Buna Anica

de Nelu MĂRGINEAN

Buna Anica stătu o vreme cu ochii ei albaștri ațintiți în jăratecul din vatra sobei vechi de tuci; clipi apoi mărunț, amintindu-și că trebuie să mai arunce un lemn-două în vatră. Oala cu mămăliga fierbea încet la focul ostoit din sobă.

Noi așteptam să ne mai povestească ceva, vreo poveste de demult sau vreo pățanie de-a lui Miklos, vecinul ei de pe vremea când ea era copil ca noi acum.

Parcă ghicindu-ne gândul, Buna Anica s-a întors spre noi zâmbind:

- Amu, când m-am uitat în jăratecul din sobă, mi-am amintit de pățania lui Aronu' lu' Artimon... S-a uitat apoi spre noi cu o privire ghidușă să vadă dacă ne-a stârnit curiozitatea. N-a mai așteptat îndemnul nostru (pesemne ne citise deja-n ochi că vrem să aflăm ce-a pățit acel Aron a lui Artimon)...

- Aron așa, spuse Buna cu glasul ei limpede, era cam într-o ureche. Lumea-i zicea „a lu' Artimon”, după tată-so vitreg da' pe el l-o făcut mumă-sa cu-n tălian ce lucra pe aici când s-o făcut drumul de hier pentru tren. Și de-aia zic de jarul din vatră, că cică în noaptea de Sângiorz, dacă te uiți pe dealuri poți să vezi flăcări și jar în locuri în care sunt ingropate comori în pământ... Se bat banii, așa zăc oamenii...

Aronu' lu' Artimon, cică a văzut odată flăcări pe Dealul Rotundului în noaptea de Sângiorz. Și, spuneau bătrânii, că dacă vrei să scoți comoara trebuie să sapi în locul ăla dar numai de când se crapă de ziua, pâna răsare soarele. Așa că Aronu' nost s-a apucat

de săpat de-ndată ce a-nceput a miji de ziua. A săpat, a săpat și numai ce a dat cu vârful hârlețului de ceva tare... A săpat pe lângă acel ceva și în curând a văzut că era o ladă de hier mâncată de rugină; a legat-o cu o funie și a tras-o cu greu până pe buza gropii. Amu cică și-a dat seama că n-are cu ce să dea jos lăcata lăzii și a fugit până acasă s-aducă o daltă și-un baros... S-a-ntors repede dar când să dea cu barosu-n daltă, a și simțit o mică licărire a soarelui sus pe Dealul Muscalului. Și de unde, de neunde, o apărut pe ladă un cocoș negru cu creasta roșie-vineție, a dat din aripi de trei ori, a cucurigat o dată și lada s-a dus mai în fundul pământului cu câțiva stâneni. Aron a luat-o la fugă speriat și nu s-a oprit până acasă, lăsând lângă groapă funie și unelte.

Și de-atunci, până când o murit, Aron n-a mai vorbit despre altceva decât despre lada lui plină cu galbeni împărătești, zimțați și strălucitori, pe care însă nu i-a văzut deloc, dar i-a simțit așa de aproape că era gata să jure că erau în număr de doisprezece mii și unu...

Dar vorbea lumea că auzindu-i povestea, mulți s-au dus pe Dealul Rotundului să vadă groapa comorii, dar n-au văzut nimic; nici urmă de săpătură, iar uneltele lui Aron erau rânduie frumoase în șură la el acasă și, după rugina de pe ele, se vedea că n-au fost folosite de mult.

Buna Anica a deschis iar ușa sobei și-atunci și nouă ni s-a părut preț de o clipă că am văzut flăcările și jăratecul de pe Dealul Rotundului, că am văzut cum se băteau banii în acea noapte de Sângiorz.

Poeme de Traian VASILCĂU

Cîntec pentru dacii noștri (variantă)

Dacii nu se dau pe bonuri, dacii noștri nu se vînd,
Nu-i mai prognozați în roluri astăzi, mîine și oricînd.
Dacii nu se dau valută, nici pe lei nu se mai dau,
Sunt o stirpe absolută, cum cîndva, demult erau.

Dacii nu-mblînzesc orașe, ei numai în sate mor,
Cu trecut bolnav în oase, încă mai au viitor.
Dacii merg spre niciodată, dacii plîng în nicăieri,
Să mai nască înc-odată țara lor din zi de ieri.

Dacii noștri-și sorb țăria de din cronici și mereu
Dau în leagăn România ca pe-un unic Dumnezeu.
În zadar voiți a-i smulge, în zadar mitraliați,
Dacii nu pot fi nicicum din țara lor concediați.

Dacii nu se dau pe piine, nici pe vin cu prea mult rost,
Dar sunt încă convertibili, precum pururea au fost,
Niciodată-n tron suspușii și nicicînd fiind barbari,
Dacii noștri sunt martirii libertății noastre mari.

Dacii nu se dau credite, pentru ei nici bănci n-avem,
Dacii noștri n-au probleme, știu, la sigur, că suntem.
Dacii sunt doar dacii noștri și numai astfel vor fi,
Visul lor și-acum rămîne visul nostru-n orice zi.

O, doar ei ni-s grea valută, și-s valuta cea mai grea,
Neam din loc să nu-i strămute pe sub nici o altă stea.
De la daci să-nveți trăirea, de la daci să-nveți să mori.
Vai de țara ce nu-și are dacii ei nemuritori!

Actual

S-a destabilizat natura
Și face mofturi ne-ncetat,
În oameni înflorește ura
Și doar murim cu-adevărat.

Zadarnic rostuim cuvinte,
Care ne-njură, rînd pe rînd.
Vai, chiar sinceritatea minți
Și să fim oameni n-avem cînd.

În orice om trăiește-o brută,
Care se scaldă în plictis,
Orice iubire-i pe valută
Și-orice suris e interzis.

Să plîngem astăzi se mai poate,
Să plîngem pînă vor urca
Spre ceruri Pruturile toate
Și România va-nvia.

Blestem actual

Foaie verde, noroc n-are
Soarta mea ce-n van o port.
Țara noastră-i de vînzare,
Țara noastră-i de export.

S-ar da primului ce are
Bani în pungă, vajnic lord,
Ca o țară de vînzare,
Ca o țară de export.

Ce n-aș da să fiu cel care
Cumpăra-o-aș de tot?
Să nu fie de vînzare,
Să nu fie de export!

Ca să spuneți fiecare
Fiecărui lord netot:
"N-avem țară de vînzare,
N-avem țară de export!"

Mașina securității

Ce bine lucrează această mașină,
Lucrează-n prieteni, colegi și-n poeți,
Doar ea nu va cere vreodată benzină,
Ci noi calomni, înscenări și agenți.

Încearcă și spune-i că n-ai nici o vină
Și n-o să lucrezi pentru ea---- te-a zdrobit.
Ce bine distruge această mașină,
Ochește fantastic, nu e de greșit.

Dosarele-s grele, memoria-i plină
Cu-agenți și-i tot cauți în vechi amintiri,
Ce misterioasă e-această mașină,
Lovește din ziare, din cărți, din priviri.

Popoare dispar, zeu-n ceruri suspină,
Pămîntul de morți este zilnic mai greu,
Dar nu ruginește eterna mașină,
Strivește destine, surîde mereu.

În miresme îngropat

În zori o să ne-atace trandafirul,
Trezii copii, spuneți-le clar
Că a sosit minutul milenar
Să vă spălați pe suflute cu har
Și să înapoiați, golit, potirul
Ce duce-n Dumnezeu la ora șapte.
Veniți și încărcăți-vă-n priviri
Parfumuri dense amintind psaltiri
Scrise de fluturii niși pe cetate
La ora înefabilei jertfiri.

În zori o să ne-atace trandafirul,
Deja țintește sufletu-mi stingher,
În focul lui m-arunc cu patrafirul
Cusut din fir de stea și plătesc birul
De-a fi-n miresme îngropat ca-n Cer!

Revolverul înflorit (simfopoem)

Măria Sa, Vahtang fără pereche,
Rîvnea să moară ca un voievod,
Și cu veleități de post-Irod
Visa cu el și cerul lumii veche
Să-l ducă în mormîntu-i de nerod.

În ziua lui de naștere în moarte
Măria Sa, Vahtang, s-a bărbierit,
Și-a luat lințoliul de majestate,
Și-a aprins pipa cu un gest grăbit,
Și-a potrivit peruca în oglindă,
S-a dat pe chip cu de Bizanț parfum
Și, bîndu-și din coniac, porni să-și prindă
Țeava de ochi, de inimă, de limbă
Și hohotea-n castel ca un nebun.

Și dintr-odată s-a oprit și... trase.
Se zgudui împărăția grea,
Dar cerul nu căzu, căci el, Christoase,
Țintise bolta din privirea sa.

Și-o mierlă-n zori de zi cînd se ivise
La geamul lui, pe loc a-nmărmurit:
Cerul era întreg, el nu-l ucise.

Și-n mînurile-i ascunzînd misterul,
Cînd a luat, mirată, revolverul,
Acesta, Doamne, era înflorit!

Poeme de Gabriela BIRIȘ

Despre ecuații...

Matematica ne adună,
Dragostea ne contopește,
Fizica ne leagă,
Dar ce anume ne dezleagă?
Și ca orice muritor de rînd,
Am stat la rînd și am aflat,
Rîndul e rînd, șirul e șir,
Amintirile nu le deșir,
Le las acolo în seif,
Și dacă vii, jur să îl deschid,
Nu mi-e mai frică de lacăt,
Azi am învățat să o iau de la capăt !

Despre insomnie...

Dacă ai spune DA mereu,
Ar însemna să negi,
Atunci ascultă ce zic ei,
Pricepe că ce poți să visezi,
E unul, doi ce-ți dau târcoale,

Te vrea amic, te lingusește,
Ești mic, ești unic, ești vesel
Și, cel mai important, nu ești o mască,
Cînd vezi o mască taci și cască!

Carpe diem!

Deși e ceață și e frig
Ninsorile nu mă ating,
Visez un cer mai înstelat,
Nici umbre, nici curcubeu,
Nu ploaie, viscol sau rutină,
Aștept o zi... aștept să vină,
Nu te îmbrăca în haine false,
Lasă trecutul să te apese
Atât cât să iei decizii noi –
Privește înainte și nu înapoi !

Unui trandafir fără de spini...

Pe pămînt sunt oameni cu pretenții,
Sunt alții care nu țin de convenții,

Sunt mulți ce vor averi și titluri,
Eu știu ce vreau? O Diplomă de Modestie,
Cînd eram sus nu am uitat,
Din zero am pornit și m-am înălțat!

Certitudine

Cîndva vorbeam de o speranță,
Acum e certitudine,
Știu că am aptitudine
Să îmi creez un drum,
Mai alene, mai pe vine,
Vezi tu drumul cel ales,
Nu e regula sau axioma
E ceva aidoma,
Și saraca axiomă,
Stă într-o simplă schimbare,
Nu coroniță ci drum spre soare,
N-ar deranja nici ea,
Împreună cu critica,
Pentru a evolua!

Georgiana Ghergu despre "Poveste irlandeză"

Reporter: Servus Georgiana. Te rog să ne spui cine ești tu în „Poveste irlandeză” și să ne povestești un pic despre acest personaj.

Georgiana Ghergu: Servus. Eu sunt Pooka, personajul care în poveștile noastre ar fi echivalent cu Moartea. Este un personaj care se află între cele două lumi: cea a oamenilor și cea a spiridușilor. Personajul meu este unul suprem, în calea căruia nu poate sta nimeni. Tocmai de asta ambele lumi se tem să-mi pronunțe numele, ca nu cumva să mă supere și să le aduc necazuri.

Rep.: Cu ce este diferit „Poveste irlandeză” față de alte spectacole?

G.G.: Pe mine mă pasionează în mod special jongleriile și mișcarea scenică, dar chiar și pentru mine este un spectacol atipic. Și îmi place foarte mult că este așa. E un spectacol foarte interesant și am simțit că m-a dezvoltat foarte mult actoricește, pentru că am avut mult de lucru cu corpul, limbajul corpului fiind mult mai important aici decât cuvintele. Imaginile care se creează, sunt absolut superbe. E un spectacol atipic pentru că se merge într-o zonă a fanteziilor și a poveștilor și chiar dacă pare un spectacol pentru copii, eu cred că va fi foarte util și interesant și pentru adulți.

Rep.: Actorii nu pot juca dacă nu cred în ceea ce joacă. Ți-a fost greu să crezi în povestea asta?

G.G.: Nu, n-a fost deloc greu, mai degrabă a fost o relaxare. Mi-a fost mai greu atunci când a trebuit să învăț să lucrez cu obiecte cu care nu am mai lucrat și mi-a fost greu să cred că o să-mi iasă, din punct de vedere tehnic.

Rep.: E mai greu să joci în spectacolele pentru copii sau în cele pentru adulți?

G.G.: În cele pentru copii, bineînțeles. Adulții au conștiința convenției teatrale, copiii nu o au. Copiii rup bariera asta și dacă există ceva în care nu cred, chiar dacă tu ai o poveste bine dezvoltată și bine legată, ei întotdeauna îți vor semnala neregulile. Nu-i poți minți. Iar dacă o faci, simți imediat că nu mai sunt cu tine, acolo. Rămâi singur, nu te mai crede nimeni. E mult mai greu și pe de altă parte mult mai fascinant, dar mie îmi place foarte mult.

Rep.: Care e personajul tău preferat din poveste?

G.G.: Pooka, bineînțeles! Chiar dacă la primele lecturi nu eram sigură și mă gândeam că aș putea fi un personaj sau altul, pe măsură ce au avansat repetițiile mi-am dat seama că am ales bine și că nu vreau să fiu decât personajul pe care îl am. Și abia aștept premiera!

Rep.: Dacă ai fi copil, ți-ar plăcea să vezi „Poveste irlandeză”?

G.G.: Da, foarte-foarte mult. Pentru că e foarte complex față de toate spectacolele de copii pe care le-am mai văzut sau în care am jucat, e cu totul și cu totul diferit. E și dificil pe alocuri, pentru că sunt și păpuși, și oameni, pentru că lucrurile și lumile se transformă tot timpul... Au existat multe probleme tehnice, lucruri noi de care ne loveam în fiecare zi, dar pe care le-am depășit și care au un efect spectaculos văzute din sală. (<http://www.teatrunitational.ro/>)

În regia Oanei Leahu, **Poveste irlandeză** este spectacolul în care spiriduși, zâne și oameni se întâlnesc într-o feerie scenică. Scenografia delicată îi aparține Rodicăi Arghir, iar păpușile construite de artistul plastic Costache Gavril Siritianu se alătură unei distribuții de aproape 30 de actori ce joacă, dansează și cântă pregătiți de Hugo Wolff (coregrafie), Mihai Crăciun (step) pe muzica originală semnată de cunoscutul muzician Pedro Negrescu.

Scenariul original al feeriei îi aparține Oanei Leahu și este realizat după texte traduse de Sorin și Monica Rusu. Light design-ul este realizat de Daniel Klinger iar asistența de scenografie îi revine Măriucăi Ignat.

Spectatorii (mici sau mari) îi vor cunoaște pe cârciumarul Billy Mac Daniel, cîmpoierul Donal, cocoșatul resemnat Marcus Degețel, pădurarul vrednic Darby Riley, tânărul pus pe căpătuială Tom Fitzpatrick, cocoșatul furios Jack Hain, marele povestitor în ale spiridușilor Paddy O'Kelly, mătușa clevetitoare Abigail, frumoasa Ținutului Bridget Rooney, tărăncuța pusă pe șotii Margaret, pantofarul care face pantoful drept Righty Leprecaun sau pantofarul care face pantoful stâng Lefty Leprecaun, spiridușul visticernic Clericaun sau pe Druidul Atoate. Lumea de poveste este adusă și de cele trei zâne (Zâna Curcubeului, Zâna Cețurilor, Zâna Fluturilor) sau de duhul Pooka.

Distribuția spectacolului îi are în componență pe actorii Csaba Ciugulitu, Costin Gavază, Mihai Crăciun, Andrei Chiran, Tiberius Vasiniuc, Rareș Budileanu, Claudiu Banciu, Oana Porav Hodade, Raisa Ané, Ioana Cheregi, Andi Brânduș, Luchian Pantea, Delia Martin, Diana Avrămuț, Rareș Budileanu, Mihaela Mihai, Claudiu Știan, Cristina Holtzli, Anca Loghin, Georgiana Ghergu, Mario Valdevira, Simon Kálmán Attila, Cristian Tomșa, Raluca Rîtea, Sonia Crăciun și Mihai Loghin.

Prezentare de carte la Național

Marti, 22 ianuarie, cu o jumătate de oră înaintea premierei spectacolului **Poveste irlandeză** de la ora 19:00, va avea loc în foaierea de jos al Teatrului Național Târgu-Mureș, prezentarea cărții pentru copii **Povestea albastră**, de Sandra O'Connor și Corina Cotoi.

Ilustrațiile cărții aparțin Corinei Cotoi.

Prilejul oferă celor care doresc să plonjeze în lumea copilăriei, o minunată ocazie de a redescoperii bucuria poveștilor.

„În pădurea de flori ascunsă între nori trăia o familie de visători

Toți visătorii, după cum se știe,

se dau în vânt după poezie.” Corina Cotoi

Dacă doriți să aflați peripețiile visătorilor din Povestea colorată și însemnătatea culorilor din Povestea albastră, va invităm să veniți cu o jumătate de oră mai devreme la Teatru. După prezentarea de carte, de la ora 19:00, Teatrul Național vă oferă o fărâma din lumea feerică a poveștilor cu zâne, spiriduși și multă magie!

Vă așteptăm cu drag la teatru!

De ce mergem la Teatru?

de Florentina VARY

O întrebare cu iz de clișeu. Dar ce-i de făcut dacă generația noastră a experimentat viața socială cu voracitatea unei epidemii? E tot mai greu să definești ce înseamnă azi eveniment, știre, artă, politică, națiune, valoare, etc. Ierarhiile au dispărut demult. Sute egali, dar oare la fel de valoroși!? Nici asta nu mai e o întrebare validă. E valid doar ceea ce se regăsește în sistemul de cerițe și raporturi ale societății în care trăim. Restul este acceptat ca o alienare tratată cu înșelăgere de contextul socio-uman, context care a devenit cu timpul tot mai permisiv. Avem chiar dreptul să ieșim din context, atâta timp cât nu renunțăm la consumerismul care ne stabilește eficiența. Într-un cuvânt, democrație! că și așa acoperă orice nu putem defini... dar ni se pare că știm exact despre ce narează. Dar ne-am îndepărtat de întrebarea cu iz de clișeu de la început, și cum mulți au răspuns la această întrebare după chipul și posibilitățile fiecăruia, nouă ne rămâne...același lucru.

De multe ori ajungem la Teatru prin imboldul celor din jur. În acest caz suntem urmăriți de un soi de nepăsare până la intrarea în Sală, deoarece inițiativa altora poate fi ușor supusă criticii și asta ne resemnează. Dacă până la începerea spectacolului sunem un grup care schimbă idei și emite reacții, după începerea spectacolului devenim singuri, supuși percepției personale și călătorind într-o dimensiune asupra căreia nu deținem controlul, dar ne abate de la simțurile cotidiene. Dacă ne place spectacolul, încă de la aplauze promitem că vom reveni. Starea de bine ne determină s-o dorim cât mai frecvent. Dar odată reîntorși în viața reală unii dintre noi cu greu vor regăsi drumul spre Teatru.

Alteori mergem la Teatru din convingere. Dorim să vedem ceva mai mult decât un spectacol de divertisment. Avem propriile așteptări și un sistem de valori determinat. Teatrul face parte din viața noastră socială și e de dorit să răspundă unei nevoi care poate fi cuantificată, dezbătută, catalogată.

De nenumărate ori sunem duși cu clasa la spectacole despre care nu știm nimic și nici nu ne interesează mai mult decât un 10 câștigat ușor la materia însoțitoare. Fără o pregătire a copiilor noștri pentru Teatru, este uneori un proces haotic, dar nu eminent pierdut. Mulți copii învață despre Teatru pe scaunele din sălile de spectacol. Când se întâmplă este un proces frumos. Când nu, e doar gălăgios...

Iar unii dintre noi nu mergem la Teatru. Printre aceștia se află de multe ori cei mai virulenți critici pentru că știu precis ce nu doresc să vadă și de aici până la a ști ce văd alții nu e decât un pas. Cu siguranță mai sunt și alte categorii, dar indiferent din ce categorie facem parte Teatrul este un lucru frumos și merită încercat, chiar dacă numai pentru „o dată-n viață”! Așa vei afla de ce vin la Teatru cei care vin.

Un spectacol reușit reprezintă pentru spectatori, nu în ultimul rând, o pauză de visare. Dar a scrie despre Teatru rămâne totuși un procedeu derizoriu în comparație cu a vedea Teatru.

PIZZA

RUSTIC

Târgu-Mureș, str. Gheorghe Doja nr. 150
Comenzi la: 0265-211.333; 0723608.038

MAMŪ - 35 de ani de la prima manifestare, din nou la Târgu-Mureș

de Mana BUCUR, artist ceramist, membru MAMŪ

În acord cu acțiunile culturale tradiționale desfășurate sub formă de parteneriat între Filiala Târgu-Mureș a Uniunii Artiștilor Plastici din România și uniunile de creație din Ungaria s-a gândit organizarea acestei expoziții itinerante găzduită de Galeria de artă din orașul nostru, ea fiind urmată de încă două expuneri succesive în Sfântu Gheorghe respectiv în Veszprém din Ungaria. Această manifestare are caracter aniversar întrucât societatea denumită **MAMŪ** - abrevierea însemnând la origine **Marosvásárhelyi Műterem sau Atelier târgumureșean** - s-a "născut" aici în orașul nostru în urmă cu câțiva zeci de ani, mulți din membrii fondatori stabilindu-se în Ungaria unde au reînființat-o sub o altă semnificație **MÁszülető MŰvek** sau **Creații născute azi**. Anul acesta se împlinesc 35 de ani de la înființare și fiindcă în urbea noastră

mai suntem câțiva membri de onoare ai **MAMŪ** totodată membri ai filialei UAPR am fost cooptați și noi să participăm la această expoziție, exponanți pe care îi veți descoperi singuri printre cei 69 de artiști prezenți prin intermediul lucrărilor de o mare diversitate atât în sălile Fundației Bernady cât și în galeria noastră de artă.

Se cuvin câteva cuvinte despre această societate **MAMŪ**... Este o grupare artistică neo-avangardistă, activă în Târgu-Mureș între anii 1978-1984, formată din tineri artiști plastici și studenți ai Institutelor de Artă preocupați de experimentele artistice contemporane și ia ființă în cadrul Cenaclului de tineret Apollo expunând totodată în galeriile acesteia. După anul 1980 până în 1984 a fost integrată în Filiala Tg. Mureș a UAPR echivalată cu „**Atelier 35**”

organizație acceptată oficial. Din păcate după 1984 încetează activitatea ei din cauza emigrării masive a membrilor săi dintre care îi amintesc pe Elekes Károly și Borgo fondatori stabilindu-se în Ungaria

mulți membri printre care activează pe lângă "veterani" mulți tineri artiști.

Iată că avem prilejul cu ocazia acestei manifestații artistice să-i reîntâlnim pe vechii noștri colegi și prieteni atât fizic cât și prin intermediul lucrărilor - peste 160, dar vă invit să vizitați expoziția căci merită câteva zeci de minute de atenție.

Azi Societatea **MAMŪ** își desfășoară activitatea în Budapesta unde are un spațiu expozițional denumit Galeria Pivnița, are

Aspecte ale eficacității stilului în *Retorica* lui Aristotel

Eugeniu NISTOR

Abstract

Cartea a treia a *Retoricii* lui Aristotel conține 19 capitole și dezvoltă, într-o primă etapă, diverse aspecte ale stilului, fiind axată pe acțiunea oratorică propriu-zisă, adică pronunțată și actio, cu precizarea că ultimul aspect este rezumat doar la declamație; apoi, în etapa următoare sunt configurate și supuse unei analize amănunțite părțile constitutive ale discursului. Construcția sistemică a lui Aristotel, bazată pe categoriile persuasive ale retoricii, va constitui fundamentul noii retorici, ca teorie a argumentării, în viziunea profesorului Chaim Perelman și asistentei sale, Lucie Olbrechts-Tyteca, autorii *Tratatului de argumentare* (Bruxelles, 1958).

Cuvinte cheie: stil oratoric, calitate, corectitudine stilistică, efecte, forme, dovezi.

Abordând problema stilului, filosoful explică necesitatea celui implicat într-un discurs nu doar de a-și structura cât mai bine conținutul ideilor, ci și de a folosi un stil adecvat situației reflectate, „căci nu este de ajuns faptul de a avea cele pe care este necesar a le spune, ci trebuie și acest lucru, anume cum este nevoie de a spune, iar asta contribuie mult la faptul ca discursul să pară de un anumit fel.”¹

Cum nu se poate raporta la nici un tratat privitor la stilul oratoric, Aristotel constată o anumită apropiere între declamațiune și oratorie, pe de o parte, și poezie, pe de alta: „este limpede așadar, că și în retorică este un lucru de acest fel ca și în poetică...”² Astfel încât oratorul trebuie să aibă în vedere următoarele: 1. faptele însăși la care se referă, din care rezultă aspectul lor persuasiv; 2. disponerea acestora într-un anumit stil și 3. locurile strict legate de acțiunea discursivă, „or, acțiunea aceasta constă în voce, anume cum trebuie uzat de ea pentru fiecare pasiune în parte, ca de exemplu, când înaltă, când joasă, ori medie, și, de asemenea, cum trebuie uzat de intonații, ca de pildă ascuțită, gravă sau medie, precum și de care ritmuri este nevoie de a se folosi potrivit cu fiecare împrejurare. Căci trei sunt lucrurile despre care examinează interpretii; or, acestea sunt volumul, armonia, ritmul.”³ Interpretii obțin premiile la concursuri iar actorii devin mai importanți decât autorii textelor poetice și dramatice, astfel încât chiar dacă subiectul stilului „pare să fie vulgar”, el contează în retorică, deoarece și el participă la formarea opiniei – ținta întregului discurs.

Efectele stilului seamănă întrucâtva cu jocul actorilor, ca acțiune, dar acesta ține de domeniul artelor iar „discursurile scrise valorează mai mult prin stil decât prin gândire.”⁴ Filosoful face distincție între stilul poeziei și cel al prozei, arătând că dacă la începuturile ei oratoria mai îmbrățișase forme poetice, evidente la Gorgias, apoi s-au întâmplat alte modificări esențiale: textele autorilor de poezie au evoluat stilistic, aceștia renunțând la expresiile arhaice, care ornau stilul tragediilor timpurii.

Pledoaria lui Aristotel este pentru folosirea, în cadrul discursurilor, a unui stil „virtuos”, axat pe două calități importante: limpezimea și adecvarea. Prima calitate este obținută prin uzitarea termenilor simpli în sensul lor obișnuit și natural, „căci ceea ce este natural este persuasiv, însă ceea ce este artificial este contrariu...”⁵ Sau, după cum afirmă acesta, într-o altă scriere de-a lui: „Darul cel mai de preț al graiului e să fie limpede, fără să cadă în comun.”⁶ A doua calitate este dată fie de folosirea neologismelor, care îi imprimă discursului o anumită elevație, fie de preferința pentru metafore, care necesită a fi strict adecvate intenționalității discursive, adică „dacă vrei să împodobești, trebuie să procuri metafora din ceea ce este cel mai bun dintre lucrurile aflate în același gen, iar dacă vrei să blamezi, atunci din cele mai rele lucruri...”⁷ Regulile se aplică atât în proză cât și în poezie, o bună parte a acestora fiind enumerate și în *Poetica*, filosoful subliniind că „trebuie exprimate și epitețe și metafore potrivite. Or, aceasta va rezulta din analogie; de nu, va părea un lucru nepotrivit prin aceea că contrariile sunt manifeste mai ales unele față de altele.”⁸ Iar, cum folosirea echilibrată a provincialismelor, a metaforelor și a altor podoabe lingvistice, pot duce ușor la evitarea „barbarismelor” și a „vulgarității”, după cum folosirea cuvintelor comune îi va imprima stilului claritate, el recomandă ca graiul oratorului „să fie rezultatul unui amestec al tuturor acestor elemente.”⁹

Reliefația virtuților stilului nu înseamnă însă și evitarea recunoașterii unor aspecte defectuoase ale acestuia, pe care filosoful le depistează într-o serie de exprimări marcate de platitudine, reci și lipsite de elan, în opoziție cu cele inedite, proaspete și cu mare încărcătură expresivă. O explicație obiectivă este oferită pentru răceala stilului, prezentând acest specific în patru ipostaze, și anume: când sunt folosite cuvinte compuse („cerul cu multe fețe”, „pământul cu piscuri înalte”, „țărnam cu margine strămtă”), când vorbitorul adoptă formulări neobișnuite („lingușitori ingenioși în a minți”, „sufletul umplut de mânie, iar fața devenită de culoarea focului”, „fundul albastru al mării”) sau unele neologisme („un bărbat enorm”, „stimulat prin mânia excesivă a gândirii”, „un bărbat devastat”). Apoi, cea de-a treia situație în care se vedește răceala stilului, rezultă din utilizarea epitetelor, „fie

de cele lungi, fie de cele inoportune, fie de cele frecvente.”¹⁰ Iar cea de-a patra situație în care expresiile pot crea o atmosferă glacială se datorează utilizării unor metafore nepotrivite, marcate de ridicol, precum cele aparținându-i lui Gorgias: „acțiuni proaspete și sângerânde”, „tu ai semănat pe de o parte aceste lucruri în chip rușinos, iar pe de altă parte le-ai cules în mod nefericit.”¹¹

Adâncind cercetările stilistice, filosoful grec apreciază că și comparația este o metaforă, dar o metaforă lărgită, astfel „încât toate câte vor fi desemnate ca metafore, dacă sunt apreciate, este limpede că tot ele vor fi și comparații, iar comparațiile sunt niște metafore care solicită explicație.”¹²

Corectitudinea stilistică se realizează prin respectarea a cinci reguli de bază: 1. prin utilizarea corespunzătoare a particulelor conective, a conjuncțiilor; 2. prin folosirea unor termeni proprii, specifici, și nu generali; 3. prin antrenarea unor termeni clari, lipsiți de ambiguitate – aici Aristotel vorbind despre perifrază care, „fiind lungă, înșeală, iar auditorii simt întocmai ceea ce încearcă mulți în preajma prezicătorilor; într-adevăr, când aceștia pronunță cuvinte ambigue, ei își dau asentimentul...”¹³; 4. prin determinarea genurilor lucrurilor cu precizie (masculin, feminin și neutru); 5. prin denumirea corectă a numărului lucrurilor (multe, puține sau unul singur). Atât compozițiile vorbite, cât și cele scrise, trebuie să aibă calitatea de a fi rostite cu ușurință, acestea presupunând un număr restrâns de particule conective și folosirea corectă a semnelor de punctuație.

Grandoarea sau demnitatea stilului se obține, conform filosofului, prin: 1. folosirea descrierii în locul numelui; 2. când există ceva indecent („rușinos”) în definiție, se va folosi numele; 3. ilustrarea expunerii cu metafore și epitețe (dar evitându-le pe cele poetice); 4. uneori se utilizează pluralul pentru singular; 5. evitarea de a alătura mai mulți termeni cu un singur articol (exemplu: nu „a femeii celei a noastre” ci, mai concis, „a femeii noastre”)¹⁴; 6. folosirea particulelor conective, care pot fi omise pentru a asigura concizie expunerii, dar numai cu condiția de a nu afecta „legăturile logice”; 7. amplificarea expunerii prin procedul epitetelor cu valoare negativă.

Stilul adoptat de către vorbitor trebuie să se potrivească cu subiectele propuse: „Este patetic stilul unui om mândat, dacă există ultraj, cel al unui om indignat care se ferește și să menționeze dacă există acțiuni lipsite de pietate și rușinoase, stilul în mod admirativ, dacă există fapte lăudabile, cel în mod umil, dacă sunt acțiuni vrednice de milă și, în legătură cu celelalte situații, la fel.”¹⁵ Stilul cel mai potrivit este conform vârstei, genului (femeie sau bărbat), neamului și specificului auditorilor, adică în relație directă cu „o dispoziție stabilă” a publicului, iar „dacă oratorul exprimă și cuvintele familiare dispoziției stabile, va realiza caracterul.”¹⁶ Sfatul gânditorului este ca vocea și gesturile oratorului să nu se armonizeze perfect cu maniera stilistică adoptată, deoarece atunci ar ieși în relief artificialitatea vorbirii, și discursul ar fi neconvingător.

Forma stilului adoptat trebuie să fie conform unui anumit ritm, căci dacă este metric nu are putere persuasivă. Ritmul rostirii determină o armonie a discursului, chiar o structură coerentă a acestuia, filosoful enumerând și diferitele tipuri de ritm, adoptate conform modurilor de comunicare preferate de orator: 1. ritmul eroic, numit și dactilic sau hexametric; 2. ritmul iambic, potrivit cu conversația obișnuită; 3. ritmul trohaic, asemuit cu dansul comic și parodic; 4. peanul, potrivit doar parțial discursurilor, fiind utilizat cu eficiență la începutul și sfârșitul frazelor. Apoi, Aristotel scrie despre afirmarea în oratorie a două tipuri de stilistici: *stilul continuu*, specific poezilor vechi, și *stilul periodic*, care poate fi înțeles ușor, deoarece are un început și un sfârșit, fiind alcătuit din mai multe „membre” (propoziții subordonate). Nu fără o urmă de orgoliu, filosoful se referă la *cuvintele spirituale* și *cuvintele renumite*, care sunt compuse de cel „înzestrat natural sau cel format prin practică, pe când a le arăta ține de această cercetare științifică.”¹⁷

Aspectele analizate, în continuare, sunt „*istețimea*” stilului și *puterea lui argumentativă* – calități obținute prin utilizarea unor cuvinte „spirituale”, care pot asigura o mai bună cursivitate și vivacitate stilistică. În același context, Aristotel se referă la *metaforele poetice*, la *comparațiile* și *silogismele retorice*, care pot fi mai potrivite pentru învățătură, așa cum, de altfel, și consemnează că: „stilul și entimemele spirituale sunt cele care ne produc o instruire promptă.”¹⁸ O misiune de bază a oratorului constă, uneori, în redarea unei situații în plină activitate, iar această „performanță” este de apreciat când el reușește, printr-o bună instrumentare a metaforei, să facă lucrurile neînsușite că par a fi însușite, ca în versurile lui Homer: „piatra nerușinată se rostogolea din nou pe pământ”, „săgeata a zburat” etc.¹⁹

Discursului i se adaugă alte și alte elemente semnificative sub aspect stilistic (glume, ironii, jocuri de cuvinte, metafore, comparații, hiperbole, apoftegme, cimilituri, proverbe, paradoxuri etc.), capabile de surprize și de a-i face pe auditorii de a avea situația retorică *pusă* chiar „în fața ochilor”.

Folosirea unui stil sau a altuia este dictată de situație și de subiect, gânditorul făcând distincție între cele două tipuri

de discurs: 1. stilul dezbaterii, potrivit celor trei genuri ale retoricii, și 2. stilul propriu limbii scrise, acesta fiind „foarte precis” și presupunând ajutorul logografilor, pe când primul este recomandabil doar „pentru acțiunea retorică.”²⁰ Apoi, primul tip de stil se împarte, la rândul lui, în stilul discursului deliberativ (demonstrativ), semănând, întrucâtva, „cu desenul în perspectivă; căci, cu cât mulțimea este mai numeroasă, cu atât este mai îndepărtat de locul de unde se privește...”, iar cel de-al doilea, stilul discursului judiciar, care, de regulă, „este mai riguros.”²¹

Apoi, referindu-se la cele două părți ale discursului: *expozițiunea* și *demonstrația*, filosoful subliniază *necesitatea adoptării unei diviziuni a discursului*, ceva similar metodei stabilite anterior de către Isocrate, aceasta fiind: *exordiu*, *afirmație*, *confirmație* și *epilog*. Analiza este aplicată, apoi, fiecăreia dintre părți. Astfel, exordiu, ca fază incipientă a discursului, seamănă cu prologul în poezie sau cu preludiul cântecului la flaut. Dar și exordiurile se diferențiază între ele pe genurile de discurs: așa, *exordiul discursului epidictic* este pronunțat pe elogiul sau pe blam; în schimb, cel al *discursului judiciar* este similar cu „prologurile dramelor și cu preambulurile poemelor epice”²²; iar *exordiul discursului deliberativ* provine din cel al discursului judiciar, nefiind strict necesar și având mai mult un rol ornamental. Dar, cum exordiu discursurilor epidictice poate fi de acuzare (atac) sau respingere (apărare), Aristotel dă unele sfaturi privind mijloacele prin care pot fi înlăturate insinuările răuvoitoare și supozițiile defavorabile enunțate de părți.

Înainte însă de desfășurarea tirurilor argumentative propriu-zise, este necesară povestirea faptelor și, deci, Stagiritul abordează *problema narațiunii* care, împreună cu *confirmarea* și *respingerea*, face parte din „corpul” discursului. Aceasta în discursurile epidictice nu trebuie să fie continuă, ci în trepte, cuprinzând în detaliu relatarea acțiunilor; în genul judiciar este necesară o narare foarte limpede a subiectului și cât mai scurtă posibil, deoarece „nu trebuie pierdut timpul cu ceea ce este unanim recunoscut...”²³ Ar fi de preferat ca accentul să cadă pe relatarea acelor fapte care produc compasiune sau indignare, după cum narațiunea se poate întări prin exprimarea intențiilor și caracterelor etice, a scopurilor și trăsăturilor morale, uneori și a celor afective, mult mai eficiente decât cele de calomniere, care nu onorează „funcția celui care consiliază.”²⁴

Dovezile aduse în genul deliberativ scot în prim-plan: faptele petrecute, daunele pricinuite și controversa dintre părți. Tot în cadrul acestui gen *amplificarea* devine un bun mijloc de susținere a cauzelor nobile și folositoare, cu condiția ca faptele relatate să fie credibile; în situația în care adversarul face afirmații false, „acestea sunt în mod evident indicii că el minte și în privința celorlalte chestiuni”²⁵, ele constituindu-se, ulterior, în dovezi favorabile celeilalte părți. Tot aici Aristotel subliniază importanța deosebită a *exemplor* (în discursul deliberativ), în schimb găsește că discursului judiciar i se potrivește mai bine *entimemele*, motivând această cerință prin faptul că „primul se referă la viitor, așa încât este necesar să procure exemplele din faptele petrecute; al doilea, în schimb, se referă la faptele existente sau nonexistente, unde există mai ales demonstrație și necesitate; căci trecutul implică necesitate.”²⁶ Iar, în acest ultim caz, entimemele nu trebuie să survină în serie, ci „amestecate”, spre a nu duce la controverse neplăcute; de asemenea, ele trebuie să alterneze cu pasiunile, „căci entimema fie că va exclude pasiunea, fie că va fi enunțată inutil”²⁷ fără a fi folositoare în „blindarea” laturii etice a discursului. Filosoful recomandă *utilizarea maximelor*, care pot constitui atât „substanța” dovezii, cât și cea a narațiunii, având în plus și un important conținut moral.

Comparând cele trei genuri, Aristotel constată că discursul deliberativ, care se ocupă de viitorul incert, este mai dificil decât cel judiciar, preocupat de trecutul marcat și consumat ca atare, acesta din urmă având posibilități narative mai bune. Atunci când oratorul are dovezi de prezentat, el trebuie să vorbească atât etic, cât și demonstrativ, iar dacă nu aduce entimeme, atunci trebuie să-și orienteze tirul expunerii pe un traseu etic, căci, chiar virtuos fiind, „i se potrivește mai degrabă să se arate bun, decât să arate că discursul este riguros.”²⁸ Tot în această secțiune filosoful este de părere că *entimemele refutative* sunt de preferat celor demonstrative întrucât, atunci când respinge argumentele adversarului, oratorul își prezintă propriile sale dovezi și este pregătit anticipativ „să răspundă la argumentele contrarii, respingându-le sau dărâmandu-le dinainte.”²⁹ Cum discursul antrenează și caracterul moral al vorbitorului iar acesta, dacă s-ar referi la propria persoană, ar da naștere „fie la invidie, la prolixitate, fie contradicție, iar a vorbi despre altul – fie defăimare, fie grosolanie” – mai potrivit ar fi să procedeze cu tact și să recurgă la o altă persoană care să transmită afirmațiile prea favorabile sau prea critice. Eficiența argumentativă a entimemelor sporește când acestea sunt transformate în maxime, ca în exemplul furnizat de Stagirit: „într-adevăr, dacă oamenii trebuie să se reconcilieze când reconcilierile sunt (continuarea în pagina 7)

Un poet și "singurătățile" sale

de Iustinian ZEGREAN

Nu demult a văzut lumina tiparului o nouă carte a poetului mureșan Ioan Găbudean "60 de ani de singurătate" apărut la Editura Ardealul din Târgu-Mureș, 2011. Atunci când am primit cartea am avut un sentiment de fericire deoarece nu mai am avut nici un semn de la dânsul de mult timp, dar... primul lucru care mi-a sărit în ochi și m-a lăsat perplex a fost titlul cărții. Este un titlu foarte percutant care transmite tranșant o anumită stare și care nu lasă loc de interpretări, dar...

Poeziile de o sensibilitate și de o finețe intelectuală exprimă exact contrariu, exprimă o dragoste de viață, o dragoste față de semenii, un sentiment că acum la vârsta deplină maturității își permite să utilizeze cuvintele într-o joacă a exprimării.

Volumul surprinde prin registru aparent melancolic, cu o tentă de tristețe elegiacă, bazându-se pe principiul confesiunii discrete, al melancoliei, al destăinuirii delicate, provocate de reflexia lucrurilor comune și a faptelor combinate subtil cu trăirile delicate ale propriei firi, materializate prin contemplare și reverie. Versurile se bazează în primul rând pe principiul delicateții, realizând un acord intim între sufletul poetului și ritmurile cosmice ale universului înconjurător, într-o viziune lirică, în care existența de zi cu zi, scapă de mizeria materială și spirituală, căpătând pe alocuri aspecte mai solemne "mă joc de-a v-ați asuselea/ ca-n copilărie/ până mă copleșește tristețea" (La cascadă)

Niciodată integral suspendat, realul este mereu pe cale de a se pulveriza în rețeaua unor versuri exprimate simplu, la modul direct, la un nivel superior ce frizează uneori imponderabilitatea. Versurile exprimând subtil reverii filozofice deșteptate de unele puncte de focalitate personale. Având o exprimare fermă, clară și foarte ritmată în exprimarea ideilor, cu versul simplu, aproape naiv, dar animat de o forță a gândirii și a poziției față de cazul particular al existenței omului pe pământ îi conferă volumului prezent o valoare de autobiografie spirituală.

Cititorul întâlnește peste tot imagini, metafore, trăiri transfigurare în vers. Frumusețea imaginii poetice se împletește cu profunda meditație asupra existenței și rostului artistului în lume. Aproape fiecare poezie a lui Ioan Găbudean înseamnă o sărbătoare a Cuvântului, o sublimare a spiritului, în care ideile, sentimentele, conceptele se întrepătrund într-o construcție imprevizibilă, alcătuiind un edificiu al optimismului, al încrederii depline în talent și muncă,

acceptate ca daruri divine. "Scriu în genunchi/ parcă m-aș ruga cuvintelor/ să mă ierte - dacă este posibil - / că nu le-am iubit îndeajuns/ că nu le-am înțeles rostul întru totul/ că le-am păstrat ... doar pentru mine" (Ultima rugăciune).

Structura poemelor din acest volum este dată de sacrificiul întru dănuirea Cuvântului, un sacrificiu asumat de autor, conștient că nici un cuvânt nu se întoarce înapoi fără rod și rodul acesta, atât de rar dobândit de oameni, este iubirea, iubirea de Dumnezeu și iubirea de semenii. "Așa îmi duc viața-ntr-o profan și sfânt/ Precum în Cer așa și pe Pământ" (Psalm). De aceea poetul sătul de atâtea lucruri trăite pe Pământ, se lasă pradă melancoliei și abandonează lupta și adoptă o atitudine de resemnare voluntară "nu abdic, doar mă resemnez un pic/ am 59 de ani și nu mai aștept nimic" (Am 59 de ani).

Singurătatea îi dă poetului târcoale, îl încearcă, îl stimulează puterea creatoare și tot ea îl vindecă prin obligarea efectuării unei penitențe prin cuvânt "Și eu, biet poet, dacă n-ai fi tu/ dragă cititorule/ aș fi cel mai singuratic om al galaxiei" (Despre singurătate) sau "Iubito, când plouă să te gândești la mine/ sunt tot așa de trist și de părăsit/ icoana ta spălată de lacrimi o sărut/ Acum când mă întorc discret din mit (Imaginere vini). Nu degeaba volumul se încheie într-o constatare a lui Vasile Fluturel "Veșnic îndrăgostit de rime și de ritmuri, poetul Ioan Găbudean este unul dintre marii visători din inima țării".

Versurile lui Ioan Găbudean se individualizează printr-un registru al confesiunii discrete, al unei nostalgii, al unei tristeți îmbinate cu melancolie și al unei mirări, înregistrând aparent naiv mirajul trecerii clipeilor dar cu asumarea lor privilegiată. Volumul în totalitate cuprinde 60 de poeme asociate la 60 de ani de viață, exprimând în ansamblu o stare unică de iubire, ce realizează un acord intim între poet și lume. Esența poetică este constantă și înregistrează doar mici fluctuații de timbru insesizabile, în care accentele interiorității se resorb sau refulează din prea plin, fiind exprimate într-un ton reținut ce duce în final la regăsirea propriului eu. De aici născându-se acest frumos și duos volum de poezii.

Prezenta carte reprezintă o adevărată izbândă literară ce înobilează frumoasa vârstă de 60 de ani și se constituie într-un veritabil exercițiu intelectual. Este o carte care invită la lectură și la meditație, la faptul că viața poate fi și merită să fie trăită frumos.

"Relatare despre moartea mea" sau Eseu despre singurătate

de Mădălina MICLEA, www.cultura.inmures.ro

Ce este acest roman? Povestea unei fete frumoase dintr-o țară din estul Europei, care fuge peste graniță cu puțin timp înainte de căderea zidului Berlinului? Povestea exilului (real?) al unui român la Paris? Povestea unui manuscris misterios și a profețiilor (false?) pe care le face? Povestea unui călău și a victimei sale? Povestea comunismului românesc și a postcomunismului imediat instalat? Povestea unei sarcini imposibile (adevărate sau închipuite...) și a pruncului însemnat, care, dacă s-ar naște, ar stăpâni planeta? Povestea despre felul înșidos în care singurătatea și eșecul sunt prezente în viețile noastre, ne cuceresc și ne devastează? Poate că da, este o poveste despre toate acestea. Și, în plus, ar putea fi o parabolă despre Rău. Răul concret, răul în istorie, răul trăit de noi toți. Romanul lui Gabriel Chifu este unul plin de mister și reușește să te țină în suspans până la sfârșit.

Titlul stărnește curiozitatea și este unul promițător; la fel și conținutul. Treceri bruște din prezent în trecut, dintr-o țară în alta, din gândurile unui personaj în ale altuia se întâlnesc la tot pasul, ceea ce ne face să ne gândim la Dimineața pierdută, romanul Gabrielei Adameșteanu, doar că în cazul de față, confuzia generală este provocată de personaje, nu de narațiune.

Mici incursiuni în trecutul României din timpul comunismului vin în ajutorul cititorului, clarifică cât-de-cât situația din prezent, dar au și rolul de a oferi o imagine a mentalității și situației sociale din acele timpuri. Astfel aflăm de ce personajul principal, Ana-Cristina Stănescu (sau Anne Wellington), fuge din țară la o vârstă fragedă, imediat după terminarea studiilor.

Cartea debutează cu prezentul acțiunii, unde întâlnim o Anne realizată profesional, căsătorită cu un bărbat pe care îl iubește și stabilită în Canada. Viața personajului principal se schimbă din momentul în care începe să primească e-mailuri anonime în care autorul scrisorilor virtuale își povestește trecutul, mai exact, perioada în care acesta merge la Paris și se hotărăște să rămână acolo. Detaliile narărilor în ceea ce privește locurile vizitate, oamenii întâlniți și experiențele trăite îi stărnesc curiozitatea lui Anne, aceasta devenind obsedată de aflarea identității lui Anonim, a domnului N., după cum îl numește româncă. De aici pornește o adevărată aventură, Anne mergând pe urmele misteriosului scriitor până în capitala Franței, unde află cu stupeoare că realitatea e diferită față de cele povestite în scrisori, astfel luând în calcul posibilitatea ca rândurile primite să fie doar fragmente dintr-o operă și autorul să fie de fapt un personaj. Cu toate acestea, Anne este hotărâtă să meargă mai departe și ajunge să apeleze la ajutorul un detectiv particular pentru rezolvarea misterului din jurul identității domnului N.

Bineînțeles, totul se clarifică abia în ultimele pagini ale cărții, în epilog, după douăsprezece capitole pline de suspans și întrebări care par să rămână fără răspuns. Finalul este unul neașteptat, atât în ceea ce privește identitatea domnului N., cât și în ceea ce privește destinul lui Anne.

Trebuie să recunosc că odată ce am început să citesc romanul, mi-a fost greu să-l las din mâini așa că l-am terminat foarte repede. Stilul este accesibil iar narațiunea, care te ține mereu în suspans, îl face și mai ușor de parcurs. O lectură interesantă, antrenantă, plină de provocări și de semne de întrebare.

Aspecte ale eficacității stilului în *Retorica* lui Aristotel

(urmărire din pagina 6)

cele mai utile și mai avantajoase, trebuie să se reconclieze când sunt fericiți.³⁰ Într-o scurtă secțiune din *Topica*, intitulată „Cum devine cineva un dialectician exercitat și abil”, el arată că „pentru o asemenea treabă este necesară o bună dispoziție naturală, iar această dispoziție naturală este tocmai aceea care ne face în stare să alegem adevărul și să evităm falsul.”³¹ Deși pledoaria filosofului este, de această dată, axată pe elemente de logică, procedeu se potrivește și oratoriei, deoarece – scrie el – atunci „când recapitulăm discuțiile, trebuie să le dăm o formulare universală, chiar dacă respondentul a argumentat în sens particular. Căci și în acest chip putem face dintr-un singur argument mai multe. Tot așa se procedează în retorică prin entimeme.”³²

Abordând delicata problemă a *interogației*, filosoful arată că este oportun a întreba doar atunci când o premisă este clară și există șansa ca oponentul să-i ofere oratorului și cealaltă premisă, astfel încât acesta să poată enunța concluzia. Pe de altă parte, retorul trebuie să fie pregătit să dea răspunsurile potrivite (nu prea scurte, totuși), fie la întrebări ambigue, fie la cele care conțin contradicții în sine.

Dar nu trebuie neglijată *importanța glumelor* într-o dezbateră publică, acestea având rolul, conform spuselor sofistului Gorgias, de „a distruge seriozitatea adversarilor prin râs, și râsul – prin seriozitate,”³³ însă, și sub acest aspect trebuie procedat cu discernământ, deoarece este mai bine ca oratorul să folosească *ironia*, „mai demnă de omul liber decât bufoneria; căci, pe de o parte, cel ce recurge la ironie face o glumă în vederea lui însuși, pe de altă parte, bufonul – în vederea altuia.”³⁴

Ultimul aspect abordat în tratatul aristotelic este cel al *perorației* sau *epilogului* în discurs, care se compune din patru elemente determinative în ceea ce privește posibilitățile oratorului; astfel acesta poate: 1. să-și facă auditoriul favorabil pentru sine și defavorabil oponentului, arătând că el este cel bun și celălalt, cel rău; 2. să amplifice sau, dimpotrivă, să atenueze faptele narate; 3. să inducă publicului o anumită predispoziție afectivă, transmițându-i și imprimându-i în suflet unele acțiuni, ca: milă, indignare, mânie, ură, invidie, emulație, spirit euristic etc.; 4. rememorarea și recapitularea celor expuse anterior, cu precizarea clară a oratorului că în discursul său a demonstrat cauzele enunțate în exordiu, referitor la subiectul respectiv. De regulă, în această etapă

sunt comparate argumentele oratorului cu cele invocate de către adversar, fiind recomandabil a se folosi, ca mijloace conexe, ironia sau interogația.

Cât privește stilul expunerii, după Aristotel ar fi mai potrivit unul grav și sacadat, obținut prin eliminarea conjuncțiilor, care subliniază mai bine ideea de epilog, ca în exemplul: „am spus, ați ascultat, posedăți chestiunea, judecați.”³⁵ Așadar, perorația este chiar concluzia unui discurs, ea luând, adesea, prin recapitularea principalelor probe, caracterul unui ultim efort al vorbitorului de a convinge publicul, utilizând diverse mijloace (de la cele emoționale, la cele care însuflă avânt și patetism), în vederea atingerii scopului propus.

În final, ne mai rămâne să recunoaștem redevabila structură argumentativă a *Retoricii* lui Aristotel și actualitatea ei de necontestat. Ea este fundația pe care se va clădi în secolul al XX-lea *noua retorică*, ca *teorie a argumentării*, „asociații” Stagiritului, peste secole, fiind profesorul Chaim Perelman și strălucita sa asistentă, Lucie Olbrechts-Tyteca, autorii *Tratatului de argumentare. Noua retorică* (Bruxelles, 1958). Practic, prin această inițiativă, aceștia pledează pentru întoarcerea la *argument* și la *argumentare*, restabilind rostul dialecticii în discursul retoric, în textele și manifestările dialogice, în orice comunicare publică solemnă, în orice confruntare cu pretenții și, mai ales, în fundamentarea judecăților axiologice și psihosociologice.

NOTE

1. Aristotel, *Retorica*, ediție bilingvă, traducere, studiu introductiv și index de Maria-Cristina Andrieș, note și comentarii de Ștefan-Sebastian Maftai, Editura Iri, București, 2004, p. 297
2. *Ibidem*
3. *Ibidem*
4. *Ibidem*, p. 299
5. *Ibidem*, p. 301
6. Aristotel, *Poetica*, ediția a III-a, îngrijită de Stella Peticele, studiu introductiv, traducere și comentarii de D. M. Pippidi, Editura Iri, București, 1998, p. 95
7. Aristotel, *Retorica*, p. 303
8. *Ibidem*
9. Aristotel – *Poetica*, p. 96

10. Aristotel, *Retorica*, p. 309

11. *Ibidem*

12. *Ibidem*, p. 313

13. *Ibidem*

14. *Ibidem*, p. 317

15. *Ibidem*

16. *Ibidem*, p. 319

17. *Ibidem*, p. 327

18. *Ibidem*, p. 329

19. *Ibidem*, p. 333

20. *Ibidem*, p. 339

21. *Ibidem*, p. 341

22. *Ibidem*, p. 347

23. *Ibidem*, p. 355

24. *Ibidem*, p. 357

25. *Ibidem*, p. 359

26. *Ibidem*

27. *Ibidem*

28. *Ibidem*, p. 361

29. *Ibidem*

30. *Ibidem*, p. 363

31. Aristotel, *Organon, II, Analitica secundă, Topica, Respingerile sofiste*, traducerea, studiu introductiv și note de Mircea Florian, notiță introductivă la *Respingerile sofiste* de Dan Bădărău, Editura Iri, București, 1998, pp. 533-534

32. *Ibidem*, p. 535

33. Aristotel, *Retorica*, p. 365

34. *Ibidem*

35. *Ibidem*, p. 367

BIBLIOGRAFIE

Aristotel – *Retorica*, ediție bilingvă, traducere, studiu introductiv și index de Maria-Cristina Andrieș, note și comentarii de Ștefan-Sebastian Maftai, Editura Iri, București, 2004.

Aristotel – *Poetica*, ediția a III-a, îngrijită de Stella Peticele, studiu introductiv, traducere și comentarii de D. M. Pippidi, Editura Iri, București, 1998.

Aristotel – *Organon, II, Analitica secundă, Topica, Respingerile sofiste*, traducerea, studiu introductiv și note de Mircea Florian, notiță introductivă la *Respingerile sofiste* de Dan Bădărău, Editura Iri, București, 1998.

MEMORIA TIPARULUI - Mărturii ale presei mureșene de altădată

Îndemnul – prima revistă școlară la Târgu-Mureș

de Angela Măgherușan Precup (angelaprecup@yahoo.com)

Presa școlară a reprezentat de-a lungul perioadei interbelice o sursă permanentă de oxigen pentru Mureșul lipsit până la Marea Unire de gazetărie românească.

Târgu-Mureșul a avut înainte de 1918 o singură școală primară românească. Repararea acestei lipse fundamentale a culturii românești locale a devenit astfel după 1918 unul dintre obiectivele primordiale ale administrației românești așa încât, în scurt timp, au fost create viitoarele școli de tradiție ale orașului: Liceul „Al. Papiu Ilarian” în 1919, Liceul Militar „Mihai Viteazul” în 1920, Școala de arte și meserii în

1921, Școala comercială în 1922, Școala Normală în 1923.

Societățile culturale create în scurt timp pe lângă noile instituții mureșene de învățământ și revistele școlare pe care acestea le-au generat au jucat de-a lungul întregii viitorii scriitori și gazetari, adevărate „pepinieri jurnalistică” după cum le numește cercetătorul Melinte Șerban⁷. Construirea gazetăriei românești locale pe filieră școlară s-a datorat astfel generației de profesori veniți la Târgu Mureș după Marea Unire pentru a asigura

funcționarea noului sistem de învățământ, unii dintre ei cu solidă experiență în domeniul gazetăriei, veritabili animatori culturali, precum Maximilian Costin, Mihail Demetrescu sau poetul Vasile Al. George.

Instituția care a deschis drumul presei școlare mureșene a fost Liceul „Al. Papiu Ilarian” prin lansarea revistei sale în 29 octombrie 1923, sub denumirea *Scânteia*, din inițiativa directorului liceului, Arthur Dupont, și având ca profesori coordonatori pe Nicolae Sulică, Ion Bozdog, Șerban Cioran. Coincidența de nume cu o altă revistă care apărea la Gherla a determinat redacția să schimbe numele publicației după doar trei numere, în *Îndemnul*, sub care aceasta va apărea până în octombrie 1927. Pentru a sublinia continuitatea cu aparițiile anterioare ale *Scânteii*, revista *Îndemnul* a recurs la numerotarea dublă a aparițiilor, consemnând în paranteză și ordinea dată de cele trei apariții anterioare ale *Scânteii*.

Publicația Liceului „Alexandru Papiu-Ilarian” apărea astfel sub noul nume în martie 1924, cu un supliment francez și altul latin. Revista „literară, științifică și folclorică” era editată de un comitet condus de profesorii René Larchet (înlocuit în anul al III-lea al apariției cu Dimitrie Mărtinaș) și Nicolae Sulică, din care făceau parte elevii „întemeietori” Micu Gheorghe Marcu, Traian Marcu, Ovidiu Papadima și Dimitrie Todoran. Din perspectiva legăturii indisolubile dintre începuturile presei școlare mureșene și cele ale presei mureșene în general, trebuie subliniat și rolul lui Simeon Gocan, director al Liceului „Al. Papiu Ilarian” între anii 1920-1921² și redactor-șef al primei publicații independente a orașului, *Ogorul*, în paginile căreia pleda în ianuarie 1921 pentru misiunea mânătorilor condeului din Târgu Mureș³.

În *Îndemnul* și-a făcut debutul literar și Vasile Netea, elev pe atunci al Școlii Normale, prin poezia *Lângă lac*, publicată în numărul din septembrie-octombrie 1925.⁴ După

cum o arată cuvântul de debut, *O lămurire către cititorii noștri*, dorința tânărului colectiv era aceea de a da „un «îndemn» pentru toți cari doresc să-și manifeste și în alt mod cunoștințele câștigate în timpul obositoarelor ore de clasă. [...] Într-adevăr, spiritul nu se agerește decât atunci când cauți prin exerciții să-i adaugi încetul cu încetul ușurința exprimării, care este o adevărată bogăție pentru acel care o posedă.”⁵ Drept urmare, *Îndemnul* avea un conținut variat, incluzând multă literatură originală, folclor, articole și exerciții de matematică și fizică, o bogată rubrică informativă, cronici și traduceri.

Revista *Îndemnul* s-a făcut remarcată și pe plan național, fiind menționată astfel de ziarul central *Ideea europeană*: „O publicație mensuală ce apare la Tg. Mureș cu multe greutate și necazuri, deosebindu-se întrucâtva de multe reviste românești din Ardeal, este *Îndemnul*, organul liceului Papiu Ilarian din localitate, la care se străduiesc cu scrisul și elevii claselor VII și VIII. Tinerii «moderatores» nu fac versuri ieftine: cu ajutorul harnicului lor profesor (s.n. Nicolae Sulică), ei tâlmăcesc pe latinește floarea literaturii noastre moderne.”⁶ La rândul său, revista clujeană *Societatea de mâine* scria în 1927: „Târgu Mureșul de la hotarele Secuimii, unde și astăzi se mai poate înregistra fenomenul de deznaționalizare a românilor, ne trimite lunar o revistă literară care închide între paginile ei mult avânt tineresc și multă trudă cărturărească.”⁷ Reputația *Îndemnului* e confirmată și de corespondența trimisă redacției, în februarie 1925, din Nisa, de Panait Istrati care pledează pentru autenticitatea valorilor și pentru solidaritatea umană, căci – spune scriitorul – „dacă omenirea va deveni vreedată nobilă, asta se va datori numai unor inimi de prieteni, căci numai inima unui prieten știe să făurească ceia ce știința nu știe.”⁸ Ovidiu Papadima avea să afirme ulterior că *Îndemnul* a fost „o revistă cu rol decisiv în cariera

mea de mai târziu”⁹ iar Vasile Netea consemnează că revista Liceului Papiu era considerată „una din cele mai bune reviste școlare ale timpului”¹⁰ În perioada comunistă publicația Liceului „Alexandru Papiu-Ilarian” reapare în 1966 sub denumirea *Generații*.

1. Melinte Șerban, *Mărturii prin vreme, seria Caiete mureșene*, nr. 8, Fundația Culturală „Vasile Netea”, Târgu-Mureș, 1999, p. 86.
2. Vasile Dragoș, Iulian Boldea, Mihai Monoranu, Iulius Moldovan, *Liceul Al. Papiu Ilarian la 75 de ani*, Târgu Mureș, 1994, p. 57.
3. Simion Gocan, *Gazetari*, în *Ogorul*, anul II, nr. 4, 26 ianuarie 1921, p. 1.
4. Vasile Netea, *Lângă lac*, în *Îndemnul*, Târgu Mureș, anul III, nr. 1-2, sept.-oct. 1925 și Vasile Netea, *Târgu-Mureșul în amintirile mele literare (I)*, în *Vatra*, anul X, nr. 107, 20 februarie 1980, p. 9.
5. Redacția, *O lămurire către cititorii noștri*, în *Îndemnul*, anul I, nr. 1 (4), martie 1924, p. 2.
6. *Revista săptămânei*, în *Ideea europeană*, anul VIII, nr. 196, 1 ianuarie 1927, p. 4.
7. *Cărți, reviste, ziare*, în *Societatea de mâine*, Cluj, anul IV, nr. 19, 15 mai 1927, p. 258.
8. Panait Istrati, *Spre viață*, în *Îndemnul*, anul II, nr. 6, februarie 1925, p. 89.
9. Florentin Popescu, *Ovidiu Papadima – ultimul interviu*, în *Adevărul literar și artistic*, anul VII, nr. 461, 23 martie 1999, p. 3.
10. Vasile Netea *Introducere la Dimitrie Poptămaș, Mózes Júlia, Publicațiile periodice mureșene 1795-1972*, Târgu-Mureș, Ed. Tipomur, 2000, p. 24.

CĂLĂTORIND PRINTRE CLASICII LITERATURII UNIVERSALE · CĂLĂTORIND PRINTRE CLASICII LITERATURII UNIVERSALE

Nelu Mărginean vă recomandă:

www.ecartionline.info

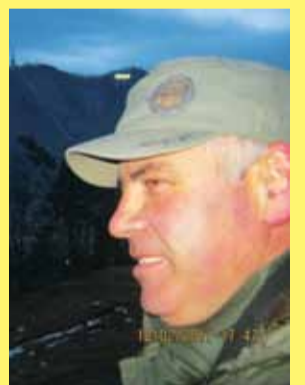
Pe aripile vântului - Margaret Mitchell

Margaret Mitchell a scris un singur roman: *Pe aripile vântului*. Și a fost un succes, la un an după apariție, scriitoarei fiindu-i decernat Premiul Pulitzer. Având glezna luxată și fiind încurajată asiduu de soțul ei, Margaret Mitchell scrie și rescrie de mai multe ori romanul, până-l aduce la forma pe care o cunoaștem.

Pe aripile vântului este, poate, cel mai cunoscut roman din literatura americană, aceasta și datorită ecranizării de mare succes (eu personal consider că, deși s-a bucurat de o distribuție de excepție, deși a primit nu mai puțin de 8 premii Oscar, filmul nu se ridică la valoarea cărții). Acțiunea cărții debutează cu zilele imediat dinaintea izbucnirii Războiului de Secesiune și se derulează pe cca 12 ani, cea mai mare parte a acțiunii desfășurându-se în sudul secesionist.

Scarlett O'Hara, eroina romanului, este o tânără frumoasă, cochetă, răsfățată, bogată și frivolă și care consideră că i se cuvine totul, chiar și iubirea lui Ashley, tânărul de care ea e îndrăgostită, dar care nu o bagă-n seamă. Izbucnirea războiului cu entuziasmul de-nceput, cu decepțiile de mai apoi, cu neajunsurile și cu sărăcia pe care acesta o generează, o fac pe Scarlett să privească lumea cu alți ochi, o fac să-și calce pe orgolii și să realizeze că viața nu e un șir nesfârșit de baluri și petreceri. Iubirea ei pentru Ashley rămâne vie, în ciuda faptului că acesta se căsătorește cu o altă tânără. Drept răzbunare și ea se căsătorește dar în curând rămâne văduvă. Încercând să iasă deasupra sărăciei generate de război, se recăsătorește, dar din nou rămâne văduvă. Un al treilea mariaj, cel cu Rhett Butler (un personaj controversat dar extrem de realist și cu o minte ascuțită), îi va deschide ochii, va realiza că nu Ashley este bărbatul pe care și-l dorește și că doar Rhett este cel lângă care ar dori să-și trăiască viața. Acest lucru însă, vine puțin cam târziu, moartea fiicei lor, pentru care Rhett avea o mare afecțiune, îl face pe acesta să se închidă în sine. Abia atunci realizează Scarlett că adevărata luptă pe care trebuie s-o ducă, era cea pentru recăștigarea iubirii lui Rhett Butler.

Fără-ndoială, romanul *Pe aripile vântului* este o carte de excepție. Faptul că nu se-ncheie foarte explicit ci mai degrabă intriga rămânând oarecum în coadă de pește, îi face pe unii „întreprinzători” (bazându-se pe succesul de care s-a bucurat cartea), să încerce o continuare (destul de comercială) a cărții. Părerea mea personală este că această continuare are gust de ciobă reîncălzită. Pe tine însă, cel ce-ndrăgești cărțile și cititul, te sfătuiesc să citești cartea scrisă de Margaret Mitchell... fără antreuri, fără desert!

LitArt

Publicație lunară de cultură.
Apare la Târgu-Mureș sub egida
onorifică a Asociației Scriitorilor.
ISSN: 2067 - 5240

Tipărit la S. C. Udvarhelyi Hirado SRL
Odorheiu Secuiesc.
Tiraj: 1500 de exemplare

EDITOR: PFA GIURGEA ADRIAN ARMAND

Parteneri editoriali: **Societatea Scriitorilor, Editorilor și Tipografilor Mureșeni; Editura “MUREȘ” și www.cultura.inmures.ro**Colegiul onorific: **Cornel MORARU, Al. CISTELECAN, Iulian BOLDEA, Eugeniu NISTOR, Zeno GHIȚULESCU**Redactor-șef: **Adrian A. GIURGEA**Redactori-colaboratori: **Cora FODOR, Dumitru-Mircea BUDA, Mediana STAN, Mihai SUCIU, Laurențiu BLAGA, Cornelia TOȘA, Angela MĂGHERUȘAN-PRECU, Rudy MOCA, Ioan GĂBUDEAN, Nelu MĂRGINEAN**Adresa de corespondență: **Târgu-Mureș, str. George Enescu nr. 2. E-mail: redactia@litart.ro**Conținutul editorial al revistei poate fi găsit și pe internet la adresa **www.litart.ro**

Editorii nu își asumă responsabilitatea opiniilor exprimate de autori în materialele publicate.